

TUJE PESMI V SLOVENSKI BESEDI

Ureja Janez Menart

IZ GRUZINSKE POEZIJE: Grigol Orbeliani

Tone
Pavček

Beležka o avtorju:

Grigol Orbeliani (1804—1883), sodobnik našega Prešerna in Puškina, je predstavnik istega kulturnega in literarnega gibanja svojega časa v svetu. Velja za enega najvidnejših gruzinskih pesnikov romantikov. Izhaja iz aristokratske rodbine, rojen v Tbilisiju, kjer je v visoki starosti tudi umrl. V tridesetih letih je prebil šest let v zaporu zaradi sodelovanja v zaroti gruzinskih plemičev, kasneje sodeloval v bojih v Dagestanu, zadnjih trideset let življenja pa je bil visok uradnik v gruzinski državni administraciji.

Orbeliani je pesnik ljubezni, lepote, narave; odlikujeta ga zvočnost, barvitost verza in žlahtna preprostost. V pesnitvah opeva predvsem domovinske zgodovinske teme o carju Davidu Graditelju, ki je prvi združil Gruzijo in pregal iz nje Arabce, o carici Tamari (konec 12. stoletja, pod katero je fevdalna Gruzija dosegla svoj največji razcvet) in o Irakliju II. ter njegovem pohodu na Erevan (pesnitev Napitnica). Slovi tudi po prevodih Puškina, Lermontova in Krilova.

Preljubljena, brez tvoje pomoči
 ne bom razúmel, kaj godi se z mano, —
 čemu le jaz med množico ljudi
 pred tabo nem se mučim neprestano?
 Rad bi kaj rekel, a sem brez besed,
 odšel bi rad, ne morem se ganiti...
 Kaj ni mar čudno, da potrta in bled
 le še z vzdihljaji morem govoriti?

Pa sem nešteto krat prepričeval
 srce zaljubljeno, da zanj ni raja!
 Čemu potem, bledikav in mlahav,
 neumnež za teboj zgubljen pohajam?
 Čemu nad sabo nimam oblasti
 in mi srcá krotiti ni mogoče,
 čemu lepota, ki me pepelí,
 pošiljam kletvice in vzdihe vroče?

Razum trdí mi svoje; prav ima.
 A treznih misli glas je brez pomena,
 saj pred teboj se moje bistvo vda
 in brez moči se zruši na kolena,
 saj mi srce, ta majceni trinog,
 carica silna, k tebi poletева,
 razum, tvoj zadnji suženj, ves ubog
 pa tih in koprneč ga dohiteva!

1830

Hitreje kakor ptičji let
 pogled tvoj po obzorju kroži,
 smejoče tvoje ustnice
 podobne so cvetoči roži,
 blagodišeči koder las
 varuje tvojih lic čudesa,
 o sreči govori tvoj stas
 kot pred okni tvojimi cipresa.
 In jaz, ko gledam mili lik,
 zdaj goltam solze grenkoslane,
 da znova, blazneža, čez hip
 me silna blaženost prevzame.

1832

Ko se kot nočne vešče za teboj
 zaganjajo oboževalci vneti,
 čemu poskušaš vsakega takoj
 z nenadno ljubeznivostjo prevzeti?
 Čemu skoz hrup vznesenih besedi
 poslušáš laskavih priznanj parade
 in s sramežljivo milimi očmi
 jim neuresničljive vnemaš nade?

S puščico ljubosumnosti zadet,
 od tuje, mrzle množice obkrožen
 sledim od daleč ti in brez besed
 je moj pogled, moj glas otožen.
 Ne tvoj smehlaj in ne najmanjši znak
 pozornosti me tukaj ne doseže,
 ne rečeš mi, da sem ti ljub in drag,
 nemiru mojemu ne zmanjšaš teže.

Ne veš, kako v plamenih pepeli
 srce, kako mi duša, vate zroča
 vsak klic tvoj z ljubosumnostjo lovi,
 pod težo žalosti omagujoča.
 A jaz te, moja ljubljena, poznam.
 V čas, ki usojen nama je, verujem.
 Zato ljubeč in ljubosumen znam
 uživati, ko te od daleč opazujem.

1831

EPITAF
 MIRZADŽANA

Po sreči hrepeniš? Nestalna je, minljiva.
 Pij kakor jaz in ljubi, da ljubezen živa
 in vino utopita bridki zemski čas;
 da pred obličjem večnosti, kot nekdanj jaz,
 užival boš in pel in se ne vdajal strahu...
 Užij, čeprav ves svet — kot jaz, končal boš v prahu!

1832

MUHAMBAZI

Komajda zaprem zenice —
 pred menoj se zablestiš!
 Komajda jih spet odkrijem —
 na trepalnicah lebdiš!

O, carica, vse do groba
 jaz jetnik sem bedni tvoj,
 pa če me sežgeš, svetloba,
 jaz jetnik bom bedni tvoj.
 Ko kam grèš, za tabo vdano
 jaz jetnik grem bedni tvoj,
 ko kam zreš, čez tvojo ramo
 jaz jetnik zrem bedni tvoj.
 O, čemú posmeh nad mano?
 Jaz jetnik sem bedni tvoj
 in šepečem sam pri sebi:
 »Sem pregrd za v paradiž?«

Komajda zaprem zenice —
 pred menoj se zablestiš!
 Komajda jih spet odkrijem —
 na trepalnicah lebdiš!

Trepetlika šelesteča
 je tvoj nežni stas za mé,
 kakor mavrica blesteča
 je tvoj nežni stas za mé.
 Svetle kot nebeške strele
 tvoje so oči za mé,
 kakor vrtnice razcvele
 tvoje ustne so za mé.
 Vprašal bi, če bi te mogel:
 »Kdaj pri meni se zglesiš?«
 Komajda zaprem zenice —
 pred menoj se zablestiš!
 Komajda jih spet odkrijem —
 na trepalnicah lebdiš!

Sedem cest čez naše polje,
 glej, le k tebi vse hite.
 Misli nore, samovoljne,
 glej, le k tebi vse hite.
 Zgubil svoje sem besede,
 glej, le k tebi vse hite
 in k dolžnostim več ne sedem,
 glej, le k tebi vse hite.

Vsaj enkràt bi me vprašala:
»Kaj ti je? Kako živiš?«
Komajda zaprem zenice —
pred menoj se zablestiš!
Komajda jih spet odkrijem —
na trepalnicah lebdiš!

Najsi jočem neprestano,
kdo me vpraša: kaj mi je?
Ah, hudo je, Lopiána,
kdo me vpraša: kaj mi je?
Morda se moj čas izteka,
kdo me vpraša: kaj mi je?
Morda v grob se opotekam,
kdo me vpraša: kaj mi je?
Samo ti, carica moja,
mi lahko odvzameš križ.
Komajda zaprem zenice —
pred menoj se zablestiš!
Komajda jih spet odkrijem —
na trepalnicah lebdiš!

Pridi v Ortačáli, mila,
se prepričaj, kakšen sem!
Ko udarim na glasbila,
se prepričaj, kakšen sem!
Ko bom tamadá med pivci,
se prepričaj, kakšen sem,
v rokoborbi med borilci,
se prepričaj, kakšen sem!
Ko prepričaš se, me vzljubiš,
ko me vzljubiš, poželiš!
Komajda zaprem zenice —
pred menoj se zablestiš!
Komajda jih spet odkrijem —
na trepalnicah lebdiš!

SPOMIN Tu tisto je zatišje, kjer sijala
 v nemoteni lepoti si nekoč.
 Spet je pomlad, spet vôle buri skala,
 spet cvetje bohóti se na vso moč.

A mar je res biló tako dišeče,
ko padalo pred tvoje je nogé
in mar so res ti s toliko nesreče
ihteli slavci vse nóči do dne?

Kar je mar res veseli veter maja
v objem tako ti hítel radoživ,
je tvojim kodrom res tako nagajal
in pajčolan nenadoma odkril?

Ne, bolj svoboden je bil svet, čistejši,
krog tebe je cvetelo iz vseh leh
in jaz kot dar Gospodov najsvetejši,
preljuba moja, čakal sem tvoj smeh.

Začaran v angelski privid, odkrito
strmel sem vate, zadrževal dah,
tvoj glas se zdel je petje čudovito
in moja duša mrla je v solzàh.

In vse prešlo je... Z žalostjo spominov
odhajam mračen in bolan od tod
in čar ljubezni mlade, ki je mimo,
kot moten sen pred mano gre povsod.

Bežijo leta, v neopaznem nizu
življenja radosti gube se vkraj,
a žar ljubezni, a obraz, ki blizu
in ljub mi bil je, mar pozabim kdaj?

In najsi si drugačna kot v mladosti,
me ne obsojaj, če sem zdaj potr.
V pozabi išči sreče in prostosti,
glej, tvoj prijatelj skoro sreča smrt.

POSTARAL Postaral sem se, a nikjer ni sreče
 SEM SE in domovina stoka od tegob
 in v srcu up poslej več ne vztrepeče...
 O kakšno skrb odnašam s sabo v grob!

1883

Prevedel T. Pavček

Opombe k pesmim G. Orbelianija

Epitaf Mirzadžana: Madatov Mirzadžan je bil prevajalec pri štabu generala Jermolova (junaka borodinske bitke in kasneje komandanta ruskih vojska v Gruziji), znani ponočnjak in proslavljeni tamadá — vodja pivskega omizja. Njemu je posvečen šaljivi epitaf Orbelianija.

Muhambazi: Gre za posebno pesniško obliko vzhodnjaške poezije s petvrstičnimi kiticami in ponavljajočim se refrenom. Orbeliani je pisal veliko v tej obliki, a jo je dokaj svobodno uporabljal.

Lopiana: tbilisijski ribič, odličen borec s pestmi in ljubimec Orbelianija.

Ortačali: predmestje Tbilisija; v času Orbelianija je bilo znamenito po svojih parkih in zabavah mladine.

Tamadá — glej zgoraj!